

УДК 398:271.222 (477.44) “16/19”
DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.1.32>

Катерина Семесь
<https://orcid.org/0000-0002-3639-7674>
здобувач наукового ступеня
Вінницький державний педагогічний університет
ім. Михайла Коцюбинського
knibe@meta.ua

**СТАРООБРЯДНИЦЬКІ ПОСЕЛЕННЯ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ
ЯК ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ
ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ XVII – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

У статті описано специфіку старообрядницьких поселень сучасного Жмеринського району в контексті культурних традицій Поділля. Висвітлено вплив історичних подій на спосіб життя та культурні традиції даних громад. Досліджено їх внесок у формування адміністративно-територіального устрою Жмеринського району (зокрема, на утворення нових поселень та їх районування), особливості будівництва і провідні види діяльності – традиційні для старообрядців загалом та специфічні, властиві тільки для даного регіону.

Ключові слова: старообрядництво, етно-релігійні громади, старообрядницькі поселення, храмове будівництво, Східне Поділля.

Екатерина Семесь
соискатель ученой степени
Винницкий государственный педагогический университет
им. Михаила Коцюбинского

**СТАРООБРЯДЧЕСКИЕ ПОСЕЛЕНИЯ ПОДОЛЬСКОЙ ГУБЕРНИИ
КАК ЭЛЕМЕНТ КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ВОСТОЧНОГО ПОДОЛЬЯ
ПОСЛЕДНЕЙ ЧВЕРТИ XVII – НАЧАЛА XX ВЕКОВ**

В статье описано специфику старообрядческих поселений современного Жмеринского района в контексте культурных традиций Подолья. Освещено влияние исторических событий на образ жизни и культурные традиции данных общин. Исследовано их вклад в формирование административно-территориального устройства Жмеринского района (в частности, на образование новых поселений и их районирование), особенности строительства и ведущие виды деятельности – традиционные для старообрядцев в целом и специфические, присущие исключительно для данного регион.

Ключевые слова: старообрядчество, этно-религиозные общины, старообрядческие поселения, храмовое строительство, Восточное Подолье.

Kateryna Semes
Applicant
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

**OLD-BELIEVERS SETTLEMENTS OF PODILLYA PROVINCE
AS AN ELEMENT OF CULTURAL LIFE OF EASTERN PODILLYA
IN THE LAST QUARTER XVII – THE BEGINNING OF THE XX CENTURY**

Eastern Podillya is a multi-religious land, various ethnic groups lives here side by side for many centuries. They were obeyed to common laws and made a joint contribution to the development

of their cities and villages. Simultaneously, different communities tried to preserve their own cultural identity, therefore they were creating separate settlements with unique architecture, traditions and specification.

This multicultural palette was not stable due to constant changes in historical and political terms. Some nations received support, while others were oppressed. Because of this, the community of Old-Believers has been severely affected. But despite the permanent persecution and assimilation policy of the USSR, the Old-Believers communities of Eastern Podillya still retain their history, religion and cultural traditions.

The appearance of the Old-Believers in Ukraine is connected with persecution of them in Russia in the late XVII century. Many of them settled in the Podillya lands, since the then Polish authorities were interested in new settlements and gave them religious and economic privileges.

In view of the constant harassment of the Old-Believers faith on the part of the Russian Empire, the Old-Believers communities were mostly closed and settled far from the rest of the people, often in the forests, which affected their place names. Even in mixed settlements, the Old-Believers lived separately, preserving their specific social and cultural features: language, national costumes, architecture and type of activity.

The modern Zhmerynka district is one of the most famous multicultural centers of the Eastern Podillya. At least four ethno-religious communities live here for centuries. The Old-Believers had a significant influence on the formation of the administrative-territorial structure of this region.

The first Old-Believers settlement – the village of Chernyatin – emerge here in the XVII century on the land of the Polish prince Lyubomyrsky. Subsequently, a new landowner evicted them to the south, and they founded a new settlement in the forest, which was called Sloboda Cherniatynska. At the new place, they immediately built a wooden church in a log house, which was later named after St. Philip. They had an unconventional specification – they were engaged in gardening and growing fruit and berry crops. The people from Sloboda Cherniatynska founded two more villages – Martynivka and Oleksandrivka, where Ukrainians and Russians lived together.

The village of Zhukivtsi from the beginning was multi-religious: Orthodox, Old-Believers, Catholics and Jews lived here together. The Old-Believers of Zhukivtsi were strongly united and organized for defending of their own property and religious interests. For example, they managed to rebuild a burnt church in a time, when it was forbidden by Nicholas I. To get around the ban, the building of a new temple was made secretly in the woods, after that it was transported and assembled overnight. In accordance with the Old-Believer tradition, this church is assembled from a log without any nail and has two domes.

The village of Ludavka is also multi-ethnic. It is as divided into two parts: the western parts of the village occupy Ukrainians, and in the east live Old-Believers from Russia. Both ethnic groups were mostly engaged in agriculture, and most of the Old-Believers also rented gardens and worked on stone and joinery work. Well-known the Old-Believers family of the Bahins, who manufactured and sold wheels for the wagons. In Ludavka was an Old-Believer church, which had one dome and a three-tiered iconostasis. It was exposed to fires twice and was rebuilt both times, but in the 1960's the Soviet authorities shut her down and transformed into a village club.

The Old-Believers of Ukraine are a distinct ethnic group that differs both from the indigenous population and from the Russian Orthodox who live here. Living in a foreign country, even in the multi-ethnic settlements, they tried not to assimilate with the local population and retain their traditions. At the same time, the Old-Believers of the Zhmerynka district partially accepted the tradition of gardening of the Ukrainians, adapting it to their own needs.

Keywords: *Old-Believers, ethno-religious communities, Old-Believers settlements, temple building, Eastern Podillya.*

Поділля – поліетнічний та полірелігійний край, де впродовж багатьох століть пліч-о-пліч мешкають представники різних етнічних груп. Мешкаючи на спільній території, етно-релігійні громади підкорювалися спільним законам і робили спільний внесок у розвиток культурної, соціальної та економічної сфер життя міст і сіл. Водночас кожна громада прагнула особистої самоідентифікації, тому часто намагалася гуртуватися на окремій території,

підтримувала сильні міжособистісні зв'язки, виробляла та підтримувала систему власних цінностей, традицій і внутрішньогрупових порядків. Тому питання міжкультурного діалогу і збереження національної спадщини кожного окремого етносу на теренах краю завжди було актуальним.

Із плином часу мультикультурна палітра Східного Поділля піддавалася трансформації, залежно від поглядів влади та інших соціально-економічних факторів. Особливо жорстких змін вона зазнала внаслідок багаторічної політики СРСР, спрямованої на асиміляцію “братніх народів”. У цей період відбувалася підміна традиційних цінностей окремих націй спільними та уніфікованими: релігійні свята забороняли, натомість впроваджували нові, “державні” свята; колективізація та індустріалізація фактично знищували традиційні промисли і способи господарювання, а також позбавляли селян економічної самостійності.

У даному контексті чи не найбільших утисків зазнавали старообрядницькі громади, висока релігійність та орієнтація на приватне підприємництво яких не вписувалися в тогочасну радянську доктрину. Враховуючи ще й політику попереднього царського режиму, за якої старообрядцям забороняли відкрито здійснювати обряди, а їх постійно піддавали гонінням і тортурам, іноді здається неймовірним, що вони досі існують. Навпаки, прибічникам древлеправослав'я вдалося не лише зберегти свою історію та віру, а й підтримувати власну культурну самобутність, втілюючи її у побуті, архітектурі та способі життя громад.

Найгрунтовніші дослідження старообрядництва України представлені у працях Ю. Волошина [4], П. Єремєєва [5] та С. Таранця [9; 10]. Важливим джерелом інформації про устрій і традиції життя старообрядців є архівні матеріали [1; 8], етнографічні дослідження [6; 7] та нариси з історії окремих міст та сіл [2; 3].

У зв'язку з тим, що заявлена тема ще не всебічно не вивчена, залишається багато нерозкритих питань, зокрема щодо специфіки окремих старообрядницьких поселень Поділля та їх розвитку у світлі історико-культурних тенденцій. Із урахуванням актуальності окресленої проблеми та необхідності дослідити різні аспекти соціокультурного життя старообрядців, метою статті є визначення специфіки старообрядницьких поселень у контексті культурних традицій Поділля. Матеріалом дослідження слугували старообрядницькі традиції сіл Слободи Чернятинської, Мартинівки, Олександрівки, Жуківців та Людавки, які належать до сучасного Жмеринського району.

Російські старообрядці почали проникати на територію України в останній чверті XVII ст., з початком гонінь на них у Росії. За станом на 1845 р. найбільше старообрядців – 5836 осіб – мешкали у Подільській губернії. Вони компактно розселились у Балтському, Вінницькому, Літинському, Ушицькому та Ямпільському повітах. Оскільки територія Поділля тоді була спустошена постійними татарськими набігами, польські магнати були зацікавлені у залученні нових поселенців. Таким чином, забезпечивши старообрядцям свободу віросповідання та певні економічні пільги, шляхтичі отримували дорогоцінні робочі руки [4, с. 25–26].

Ментальність старообрядців формувалась у жорстких умовах постійних гонінь та гноблення, що спричинило потребу ревно зберігати звичаї, котрі офіційна Церква проголосила єрессю. З цією метою старообрядці часто облаштовували свої поселення окремо від іншого населення. Почуваючись релігійними біженцями, вони шукали усамітнені місця, майстерно використовуючи для прихистку від сторонніх очей особливості місцевого ландшафту, зокрема ліси. Звідси походять деякі топоніми (Балки, Борсків – від рос. “бор” – хвойний ліс, Пеньківка – пеньки на місці вирубаного лісу).

Згодом стали виникати поселення, де старообрядці мешкали спільно з представниками інших етнічних та релігійних груп, однак навіть у таких умовах вони зберігали специфічні соціально-побутові та культурні риси: мову, національні костюми, характер містобудови, вид діяльності та ін. Наприклад, старообрядницькі будинки розташовували перпендикулярно до вулиці, їхні вікна виходили на подвір'я, у той час, як українські хати споруджували “обличчям” до вулиці. На відміну від українців, котрі були переважно землеробами, старообрядці віддавали перевагу ручній праці: вони були теслями, мулярами, пічниками та ін. Найімовірніше, дана специфіка сформувалася внаслідок постійної зміни місць проживання – у таких умовах

доцільніше володіти ремеслом, яке можна було б застосувати на будь-якому новому місці, а не прив'язуватися до землі. Цікаво, що існували так звані “робочі” села, у кожному з яких був свій “традиційний” вид діяльності. Так, борсківчани були теслями, а мешканці сусідніх Курників та Людавки – мулярами [6, с. 21], що також може свідчити про дотримання внутрішніх традицій старообрядницьких поселень і тісний зв'язок між їхніми мешканцями.

Одним з найвідоміших мультикультурних осередків Східного Поділля є містечко Жмеринка, де поруч із православними церквами діють храм Російської старообрядницької православної церкви, Римо-Католицький костел та синагога (раніше їх було шість). Про мультикультурний колорит Жмеринки склали жарти та легенди, однак ще 150 років тому тут був лише дубовий ліс між двома селищами – Великою і Малою Жмеринками. Своім заснуванням містечко завдячує будівництву залізниці сполученням Київ–Балта у 1865–1870 роках. Спершу це була залізнична колонія для робітників поруч зі станцією “Жмеринка” але вже у 1903 р. Жмеринка отримала статус міста, а у 1921 р. було утворено Жмеринський повіт, до якого увійшли 12 волостей з Могилів-Подільського, Ямпільського, Вінницького та Літинського повітів Подільської губернії [1, с. 70].

Потужний торговельний потенціал приваблював сюди нових економічно-активних поселенців з навколишніх сіл, зокрема старообрядців, чия підприємливість давала їм змогу потужно конкурувати з єврейським населенням. Власне, старообрядці, які мешкали на території сучасного Жмеринського району, значно вплинули на формування адміністративно-територіального устрою краю.

Перші старообрядницькі поселення на території сучасного Жмеринського району виникли у XVII ст. на землях, що належали польському князеві Любомирському, де було засноване село Чернятин. Із часом власники землі змінювалися, один з них – Ігнатій Вітославський – виселив усіх старообрядців за півтори версти на південь від села, де вони заснували нове поселення у лісі [8, с. 629]. Спершу, у зв'язку з самоназвою древлеправославних, село назвали Пилипи, однак з часом його перейменували на Слободу Чернятинську (ймовірно, це пов'язано з тим, що усі села, котрі мали податкові пільги, називалися “слободами”) [2, с. 441]. З часу переселення на нові землі старообрядці, відомі серед місцевого населення як “пилипівці”, відразу ж збудували дерев'яну церкву в зруб, яку згодом найменували на честь святиителя Пилипа [8, с. 629]. Дана церква діє й досі, проте нині вона обкладена цеглою.

Населення Слободи Чернятинської постійно збільшувалося: за офіційними даними, у 1835 р. тут значилося 88 старообрядців, у 1857 р. – 271, а у 1891 р. – 120 старообрядницьких господарств. Специфікація цієї громади була нетрадиційною: вони займалися садівництвом, вирощували смородину, малину та інші плодово-ягідні культури. Також значна частина населення працювала на місцевому пивоварному заводі. Наразі у Слободі Чернятинській налічується близько ста старообрядницьких домів [9, с. 186–187].

Поруч зі Слободою Чернятинською є ще два села зі значним старообрядницьким населенням – Мартинівка та Олександрівка. Перше з них заснував близько 1786–1788 років виходець із Чернятина, старообрядець Мартин. Можна припустити, що разом з Мартином переїхала невелика група старообрядців, однак вони унаслідок змішаних шлюбів із часом асимілювалися з українцями, особливо після притоку нових людей у зв'язку з будівництвом спиртзаводу [2, с. 451–452].

Інше село – Олександрівка – виникло на початку XX ст. як результат Столипінської аграрної реформи. Поміщик Павло Миколайович Олександров, на честь якого й було назване поселення, розпродав свої землі селянам-старообрядцям зі Слободи Чернятинської, а також українцям з кількох інших сіл. Спершу в селі було дві вулиці, на одній з яких жили українці, а на іншій – древлеправославні [2, с. 484], що яскраво ілюструє прагнення старообрядців гуртуватися окремо від інших етно-релігійних громад.

Старообрядницьке поселення у с. Жуківці належить до останньої значної хвилі переселень із Дону на територію Поділля. Спершу вони поселилися у кінці XVIII ст. на землі, орендованій у поміщиці Потоцької на правах чиншу [9, с. 157]. За однією з версій, назва села

походить від прізвища багатой сім'ї Жуковцевих, яка однією з перших переїхала сюди [2, с. 459].

Населення Жуківців та сусіднього села Сідави (присілком котрого тоді були Жуківці) було полірелігійним. За станом на 1901 р. тут проживали 982 особи православного віросповідання, понад 1000 осіб старообрядців-попівців, а також незначна кількість католиків та євреїв. Ключовою сферою зайнятості для усіх селян були землеробство і частково садівництво, побічними сферами – робота на залізниці й виробництво полотна. Серед старообрядців поширеними були такі ремесла, як теслярство, столярництво, виробництво цегли та ін. [8, с. 282].

Жуківській старообрядницькій громаді були властиві велика згуртованість та організованість, це відобразалось у відстоюванні своїх майнових прав перед землевласниками й захисті власних релігійних почуттів. Зокрема, яскравий приклад самоорганізації трапився під час поновлення гонінь на старообрядців за правління Миколи I. У цей період головним завданням влади було не допустити, щоб “розкольники” залучали до своєї віри нових людей. З цією метою забороняли публічні здійснення обрядів, а також відновлення старих храмів та будівництво нових. Однак старообрядці Жуківців зуміли хитрістю обійти дану заборону й у 1847 р. відбудували спалений храм. Аби не привертати сторонньої уваги, вони потайки виготовили у лісі зруб нового храму, після чого за одну ніч його перевезли й зібрали. Хоча попередні спроби самовільного будівництва закінчувалися невдачами (за вказівкою влади початі будівлі кілька разів спалювали), руйнувати готову церкву з хрестами на куполах ніхто не наважився. Відповідно до старообрядницьких традицій, дана церква зібрана з бруса без жодного цвяха, має два куполи. У радянський час її перетворили в сільський клуб [9, с. 41], а багато парафіян виїхали до Жмеринки та Вінниці, однак тепер вона відновила свою діяльність.

Село Людавка також є поліетнічним – тут і досі спільно проживають українці й старообрядці. Воно було засноване у XVII ст., першими поселенцями тут стали українці, котрі заселили західну частину села, у той час, як старообрядці обрали його східну частину (хоча окремі садиби траплялися у центрі та інших частинах села). На кінець XIX ст. Людавка стала одним з найбільших старообрядницьких поселень Поділля – тут мешкали 908 старообрядців та 786 українців православного віросповідання [8, с. 216]. Обидві етнічні групи займалися переважно землеробством, причому більшість старообрядців, окрім того, орендували сади (як у своїй окрузі, так і далеко від Людавки), займалися кам'яними та столярними роботами [8, с. 215].

Відомою стала родина старообрядців Бахіних, котрі переїхали до Людавки з Тамбовської губернії. Вони виготовляли колеса для возів і торгували ними. На початку XX ст. Василь Бахін організував колісну майстерню, за рахунок якої значно примножив свій капітал і викупив маєток генеральші Корвін-Красинської у с. Почапинці, де звів будинок для своєї доньки (нині там розміщене Жмеринське райсільгоспуправління) [2, с. 478].

Давній старообрядницький храм існував до пожежі 1901 р., згодом його відбудували у цеглі, однак він знову горів у 1921 р., а реставраційні роботи тривали до 1926 р. Людавська церква була освячена на честь Покрови Пресвятої Богородиці, мала один купол і триарусний іконостас. Після приходу радянської влади становище віруючих значно погіршилося, вперше церкву закрили у 1934 р. Хоча у 1941 р. вона й відновила свою роботу, в 1960-х роках її закрили остаточно, а приміщення передали під сільський клуб [9, с. 166]. Начиння і майно вдалося зберегти і передати у старообрядницьку церкву м. Вінниці.

За трьохсотлітню історію перебування в Україні старообрядці досі зберігають свою національно-релігійну ідентичність і вшановують древні традиції. Старообрядці України – самотня етнічна група, яка сильно відрізняється не лише від корінного населення, а й від росіян православного віросповідання, які мешкають тут. Навіть якщо не брати до уваги релігійну сферу, не можна не помітити відмінностей у ментальності та світосприйнятті, надання переваги традиційному перед інноваційним, що відображається у способі життя громади.

Через жорсткі умови, які влада перманентно створювала для “недопущення поширення розколу”, осердям ментальності старообрядців стали опір нав'язуванню чужих цінностей і

наполегливе, вперте відстоювання власних давніх традицій. Це, а також відчуття єдності, властиве громадам, які змушені жити на чужині, призвело до тривалої самоізоляції древлеправославних – навіть у поліетнічних поселеннях вони намагалися триматися разом, не асимілюючись із корінним населенням. У той же час, старообрядці Жмеринського району частково перейняли в українського населення традиції садівництва, однак вони не заводили власних садів, а орендували їх, що дозволяло не прив'язуватися до землі, а залишатися мобільними. Таким чином, політика, спрямована на викорінення старообрядництва як явища, надала їм упевненості у правоті власних переконань і стала запорукою формування їхньої унікальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев П. Н. Иллюстрированный путеводитель по Юго-Западным казенным железным дорогам / сост. П. Н. Андреев. Киев : Тип. С. В. Кульженко, Ново-Елисаветинск, № 4, с. д., 1898. 640 с.
2. Антонюк М. Через віхи історії. Частина перша: художньо-документальне видання. Вінниця : О. Власюк, 2006. 574 с.
3. Бінківський М. І., Овчарук М. М., Райчук М. М. На перехресті шляхів і доль. Жмеринка і жмеринчани. Київ : “ЕксОб”, 2002. 286 с.
4. Волошин Ю. Древлеправославні християни в Україні. *Людина і світ*. 2000. № 4. С. 24–27.
5. Єремєєв П. Протекція та бездіяльність влади на місцях як фактор збереження старої віри в умовах державних утисків кінця XVII – середини XIX ст. (на матеріалах Харківщини). *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*: Зб. наук праць. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. Вип. 12. С. 214–223.
6. Полищук Т. И. Замечания об островных старообрядческих говорах Винницкой области Украины. *Старообрядничество на Винниччині*: Історико-етнографічний нарис сіл Борсков Тиврівського та Людавка Жмеринського районів. Вінниця : ТОВ “Віндрук”. 2009. С. 18–26.
7. Свинцова Л. Н. Культурно-религиозный аспект адаптации старообрядцев Подолья в традиционной бытовой сфере в XVIII – начале XX вв. *Старообрядничество на Винниччині*: Історико-етнографічний нарис сіл Борсков Тиврівського та Людавка Жмеринського районів. Вінниця : ТОВ “Віндрук”. 2009. С. 6–18.
8. Сецинский Е. Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета: Приходы и церкви Подольской епархии / Под ред. свящ. Евфимия Сецинского. Каменец-Подольский : Типография С. П. Киржацкого, Николаевская площ., д. № 5, 1901. Вып. 9. 933 с.
9. Таранец С. В. Старообрядчество Подолии. Киев, 2000. 239 с.
10. Таранец С. В. Старообрядчество Украины: вопросы истории и его современного состояния. *Старообрядчество: история и культура*: Сб. ст. / под ред. Дементьевой Л. С., Инговатова В. Ю. Барнаул. “Фонд поддержки строительства Храма Покрова Пресвятыя Богородицы Русской Православной Старообрядческой Церкви”, 2003. Вып. 2. С. 58–65.

REFERENCES

1. Andreev, P. N. (1898). *Illyustrirovannyy putevoditel po Yugo-Zapadnym Kazennym zheleznym dorogam* [Illustrated Guide to the South-West State Railways], Kyiv: Tip. S. V. Kul'zhenko. (in Russian).
2. Antoniuk, M. (2006). *Cherez vikhy istorii. Chastyna persha: khudozhno-dokumentalne vydannia* [Due to milestones in history. Part One: artistic and documentary edition], Vinnytsia: O. Vlasjuk. (in Ukrainian).
3. Binkivskyyi, M. I., Ovcharuk M. M., Raichuk M. M. (2002). *Na perekhresti shliakhiv i dol. Zhmerynka i zhmerynchany* [At the crossroads of roads and fates. Zhmerynka and Zhmerynka citizens] Kyiv: “EksOb”. (in Ukrainian).
4. Voloshyn, Yu. (2000). Old-Orthodox Christians in Ukraine, *Liudyna i svit* [Human and world], no. 4, pp. 24–27. (in Ukrainian).

5. Yeremieiev, P. (2009). The Protection and Inaction of the Local Authorities as the Factor of Preservation of the Old Belief in the Conditions of State's Oppression from the end of XVII to the middle of XIX centuries (after the example of Kharkiv Region), *Aktualni problemy vitchyznianoї ta vsesvitnoi istorii: Zb. nauk prats* [Actual problems of home and world history: Collection of Young Scientists Articles], Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, vol. 12. pp. 214–223. (in Ukrainian).
6. Polishchuk, T. I. (2009). Notes about the Old-Believers insular dialects of the Vinnytsia region of Ukraine, *Staroobriadnytstvo na Vinnychchyni: Istoryko-etnografichnyi narys sil Borskov Tyvrivskoho ta Liudavka Zhmerynskoho raioniv* [Old-Believers in Vinnytsia: Historical and ethnographic sketch of villages of Borskov of Tyvrivsky and Lyudavka of Zhmerynka districts], Vinnytsia: TOV "Vindruk", pp. 18–26. (in Russian).
7. Svintsova, L. N. (2009). The cultural and religious aspects of the adaptation of the Old-Believers of Podillya in the traditional household sphere in the XVIII – early XX centuries, *Staroobriadnytstvo na Vinnychchyni: Istoryko-etnografichnyi narys sil Borskov Tyvrivskoho ta Liudavka Zhmerynskoho raioniv* [Old-Believers in Vinnytsia: Historical and ethnographic sketch of villages of Borskov of Tyvrivsky and Lyudavka of Zhmerynka districts], Vinnytsia: TOV "Vindruk", pp. 6–18. (in Russian).
8. Setsinskiy, E. (1901). *Trudy Podol'skogo eparchial'nogo istoriko-statisticheskogo komiteta: Prikhody i tserkvi Podol'skoy eparkhii* [Proceedings of the Diocesan Historical and Statistical Committee: Parishes and churches of the Podolsk diocese], Kamenets-Podilskiy: Tipografiya S. P. Kirzhatskogo. vol. 9. (in Russian).
9. Taranets, S. V. (2000). *Staroobryadchestvo Podolii* [The Old-Believers of Podolia], Kyiv. (in Russian).
10. Taranets, S. V. (2003). The Old-Believers of Ukraine: issues of history and their current state, *Staroobryadchestvo: istoriya i kul'tura* [Old-Believers: history and culture], Barnaul: "Foundation for the construction of the Church of the Intercession of the Most Holy Theotokos of the Russian Orthodox Old Believers Church", vol. 2. pp. 58–65. (in Russian).

УДК 7.012(045)

DOI: <https://doi.org/10.25128/2411-3271.19.1.33>

Марта Гладчук

<https://orcid.org/0000-0002-4066-6371>

аспірант

Національний університет "Львівська політехніка"

martagladchuk@gmail.com

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ФОРМОУТВОРЕННЯ У ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОМУ ДИЗАЙНІ

У статті окреслено сучасні тенденції застосування трансформаційного формоутворення в дизайні предметно-просторового середовища. На основі ґрунтовного аналізу наукових публікацій та світового проектного досвіду відповідної тематики в роботі запропоновано п'ять основних тенденцій, описано їх характерні особливості та специфічні вимоги до об'єктів, які проектують відповідно до них. Встановлено, що описані тенденції в різних сферах дизайнерської діяльності проявляються більшою чи меншою мірою, залежно від потреб кожної конкретної сфери.

Ключові слова: тенденції, дизайн-об'єкт, трансформаційне формоутворення, мультифункціональність, мобільність.